

MN. JOAN M. FEIXAS (1892-1924) I LA SEVA “ÈGLOGA DE LES NOSTRES MUNTANYES” (1916), SITUADA A NÚRIA

NARCÍS FIGUERAS I CAPDEVILA

CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS

La intenció d'aquesta breu nota és de deixar constància d'un personatge que forma part del que podríem dir-ne *noucentisme sacerdotal* gironí, i que deixà escrit un poema, una ègloga, de fet, ambientada a Núria, com veurem. Mn. Joan M. Feixas integra, junt amb Mn. Xavier Carbó i Maymí o Mn. Lluís G. Pla i Cargol, i d'altres, un grup de sacerdots poetes del bisbat de Girona, remarcable per la seva precocitat literària i per la qualitat de la seva obra, així com per la seva afecció als clàssics en els quals eren formats al seminari gironí de la seva època.¹

Mn. Joan M. Feixas Torró (Sant Esteve d'en Bas 1892- Sant Feliu de Guíxols, 1924) va tenir activitat literària entre els anys 1912 i 1924, en què va morir, molt jove encara. Fou probablement el 1914 que el blanenc Joaquim Ruyra el trobà a Olot en anar-hi tots dos amb motiu del certamen literari d'aquella ciutat. Això és rellevant, entre altres coses, perquè el mateix Ruyra ha deixat un retrat molt viu del jove poeta, mort prematurament, en el pròleg que escriví per a l'obra pòstuma d'aquest, editada pels seus amics el 1926. Es tracta d'un pròleg no recollit en l'obra completa de Ruyra i en què es contenen idees interessants del narrador selvatà sobre l'adaptació dels metres clàssics al català, arran dels intents de Mn. Feixas.²

Joan Feixas Torró era fill del metge de Sant Esteve d'en Bas —aquest, al seu torn, fadrister del mas de les Feixes, d'Olot— i quedà orfe de molt petit: el seu pare mor en tenir ell tres anys i la seva mare un any i mig més tard. Aco-

llit per uns oncles, com altres germans seus, mostrà inclinació vers el sacerdoci i passà a estudiar al seminari de Girona.³ El 1912, doncs, tenia 20 anys i encara en trigaria 6 a ser ordenat de prevere. La seva primera composició premiada és l'“Ègloga” que presentà al Certamen Literari d'Olot de 1912.

Joaquim Ruyra el descriu en aquests termes:

“En Feixas era un estudiant del Seminari; però... que distingit! No passejava com molts d'ells; ans tenia un aire natural d'elegància, de senyoria; el posat d'un pensador circumspecte i modest. Es diria que l'esperit poètic que el dominava fluïa a través del seu cos banyant-lo amb una aura dignificadora.

La seva testa era romana, força regular, ampla de front i fina de barba, semblant a la d'algunes efígies que hem vist de Virgili, però amb lleu expressió amarga, més aviat dantesca que virgiliana. Pell bruna; ulls i cabells negres; el somriure parc i breu; la mirada amb un cert encantament de contemplació interna... L'èstic veient. Jo era un home madur, ell un jove. I, pels nostres caràcters, semblava al revés. Jo era un eixelebrat al costat d'aquell ombrívol minyó.”⁴

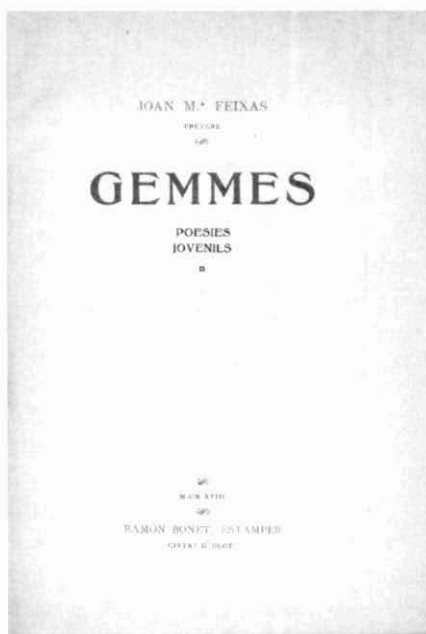
La formació de Feixas era completament classicitzant i prenia com a model en les seves composicions els autors llatins. “S'havia format –ens diu Ruyra– amb els clàssics llatins: Virgili, Horaci, Ovidi, Tíbul... Aquests, al menys, s'emportaven tot el seu cor i, enamorat de les belleses de llur metrificació poètica, que paladejava com a ver coneixedor, ja aleshores maldava per transportar-les a la nostra llengua.”

Un company seu seminarista, Lluís G. Pla i Cargol, en l'antologia *Garba* ens informa en relació amb aquesta qüestió: “Joan M.ª Feixas és el poeta de la humilitat i de les coses boniques de muntanya. Té l'únic mestratge de Virgili. En els versos de pietat, salmeja amb la clara veu de l'amor cristià. Les valors de la seva poesia són, principalment, l'observació i l'abundament, sense retoricismes de mal gust.”⁵

Així doncs, si bé va cultivar tota mena de mètriques va donar una preeminència en les seves contribucions a certàmens i jocs florals a les composicions amb metres clàssics. L'hexàmetre i el díctic elegíac són els que prefereix, naturalment, per a les seves èglogues, tot i que, segons Ruyra, buscava “una transacció entre la prosòdia sil·làbica usual i la de peus que s'estilava entre els llatins”. La seva intenció era, doncs, “que la nova construcció mètrica sonés bé a les orelles avesades a les construccions corrents... Aquesta manera de procedir el fa tot seguit assequible al gros públic...”. Ruyra, però, es mostra contrari a aquestes provatures que, si bé li semblen útils per a certs ambients i gèneres, veu amb clarividència (el 1926 en plena discussió d'aquestes qüestions) que mai no s'imposaran en la poesia catalana. Amb tot, Ruyra afirma al capdavant: “Sigui com sigui, el nostre Feixas mereix un lloc entre els il·lustres escriptors que treballen per catalanitzar aquesta rítmica dels Homers i Virgilis, ja triomfalment acollida dins Alemanya pels Göethes i Klopstocks. Fou en aquesta empresa un dels capdavaners; jo puc i dec testificar-ho, i espero que no se li regategi aquest honor.”⁶

Pel que fa a la producció poètica de Mn. Joan M. Feixas, relativament extensa i variada, va ser present en diversos certàmens i jocs florals del país, singularment als d'Olot i Girona, però també a l'Escala, a Breda, a Badalona o al Poble Nou de Barcelona. A més, ell mateix va formar part d'alguns jurats o en va ser secretari a Caldes de Malavella i a Olot mateix. La seva obra, però, només accedí a les premses i a una difusió més general gràcies a l'interès i l'esforç dels seus companys seminaristes, diaques o ja preveres. En primer lloc, l'opuscle *Gemmes. Poesies juvenils* s'edità a Olot, a l'estampa de Ramon Bonet el 1918 com a obsequi amb motiu de la seva missa nova. Es tracta d'un opuscle, com diem, de 60 pàgines, de gust noucentista i disseny molt fi. Els tex-

tos inicial i final (dedicatòria i colofó) tenen la forma d'una inscripció epigràfica, combinant les tints negra i vermella, i cada pàgina és emmarcada per una senzilla sanefa vermella. Diu la dedicatòria:

"LAVS DEO ET VIRGINI DEIPARAE. / AQVESTA / TRIA DE LES
POESIES JOVENILS / DE JOAN FEIXAS & TORRÓ, / SIRVENT
DE CRIST / I POETA, / FOV ORDENADA I OFERTA A ÉLL, / EN
PRESENT DE MISSA NOVA, / I EN TRIBVT / DE CRISTIANA
ESTIMA / I HOMENATGE / PER / LLVIS G. PLA I JOAN QVER &
GVELL, / PREVERES, / I AGVSTÍ BURGAS & DARNÉS, / SVB-
DIACA, / A LES DAVRADES PRIMERIES DE JVNY / DEL ANY
DE LA NAIXENÇA / DE NOSTRE SENYOR JESVCRIST / M.CM i
XVIII."

Segueixen aquesta bella dedicatòria, un text en prosa de presentació signat per Agustí Burgas —en què al·ludeix al "càntic que'l companyerisme ha cizellat dins nostres éssers, gravant-lo en els grafismes d'aquest llibre forjat al calor d'un amor veritable"— i dos poemes de Lluís G. Pla i Joan Quer.⁸ Segueixen setze composicions de Mn. Feixas, entre les quals l'*Himne de la Senyera* de la Congregació Mariana del Seminari de Girona, cantada per centenars de seminaristes durant anys.⁹ A la Congregació Mariana del Seminari pertanyien tots els estudiants i celebrava regularment acadèmies i certàmens literaris en què Mn. Feixas era, com ens informa Mn. Camil Geis, que l'hi recordava, un dels concurrents habituals durant els estudis.¹⁰ La senyera a què dedicà el seu poema, obra de Rafael Masó i Valentí (1880-1935), data de 1904 (restaurada el 1950) i es conserva al Seminari Diocesà.¹¹ El colofó de l'edició d'ofrena fa així: "PAX / XTI [CHRISTI]. AMEN. / QVI SCRIPSIT ET QVI / ORDINARVNT HOC / IN AMITITIA / SEMPER / VIVANT / DEI." Les pàgines 39 a 42 del llibret contenen l'"Ègloga de les nostres muntanyes", situada a Núria, en una ortografia que després serà adaptada a les novetats, en l'edició de 1926.

Per a trobar una altra publicació seva, a banda de la novena als patrons de Celrà, d'on era vicari,¹² hem d'esperar després de la seva mort. El 1926 s'edità pòstumament a Sant Feliu de Guíxols, on havia mort essent-ne també vicari, una selecció de poemes seus, que incorporà tot el volum anterior. La tria anà a càrrec de Mn. Camil Geis, organista i poeta, i d'Octavi Saltor i el llibre, més voluminós i també molt pulcrament enllestí, sortí de les cèlebres

premses guixolenques d'Octavi Viader. Un grup de companys sacerdots, entre els quals Mn. Lambert Font, amb connexions a Sant Feliu, i Mn. Àngel Dalmau, a més d'altres persones de la població, formaren la comissió organitzadora de l'homenatge pòstum. Mn. Camil Geis ha deixat escrit –ja que en fou testimoni presencial– com era profund el record de la seva estada a Sant Feliu de Guíxols per les activitats pastorals dutes a terme entre el jovent i per la seva condició de poeta. Amb tot, indica que potser la inspiració muntanyesa del garrotxí Mn. Feixas no sabé adaptar-se prou bé a la blavor del mar en passar a residir com a vicari en aquella vila costanera.

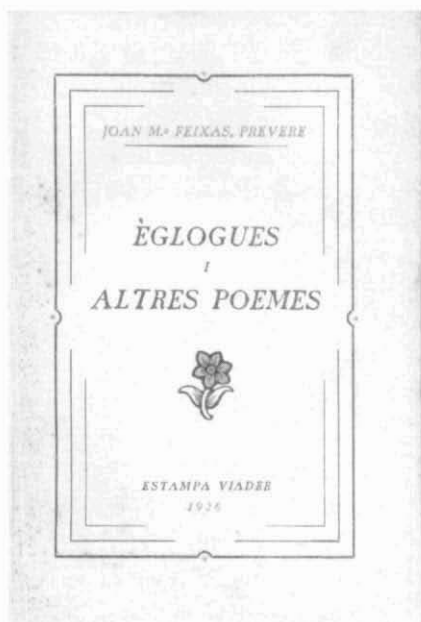
No hi ha dubte que Virgili és el model bàsic de Feixas en les composicions en què imita els metres clàssics. L'ús de l'hexàmetre o de la mètrica dactílica, podríem dir, amb longituds diverses del vers, és el que defineix la seva poesia bucòlica d'ambientació muntanyesa. Certament la formació rebuda al Seminari en llengua llatina, però també en literatura catalana, influí enormement en tota la seva generació. Mn. Josep Comerma i Vilanova (Banyoles, 1887 – Canet de Mar, 1936) hi professava literatura i és autor d'un dels primers manuals de l'especialitat (*Història de la literatura catalana*, 1923).¹³ O bé podem esmentar la presència entre els professors de la casa de Mn. Josep Pou i Batlle (Girona, 1868-1957), filòsof i catalanista –després degradat a professor de retòrica per ser-ho, segons que sembla–, de qui Mn. Pla i Cargol publica a *Garba* (1915) un bell text en què assigna fervorosament un valor eminentment patriòtic, no estrictament literari, a les festes dels Jocs Florals.¹⁴

D'altra banda, la lectura d'alguns autors catalans i mallorquins afins a la seva formació eclesiàstica i a la seva línia poètica, com ara Costa i Llobera, es pot aventurar com a probable detonador dels recursos estilístics i temàtics de què se serví el nostre autor. Una de les lectures que sembla que féu Costa, les *Bucòliques* del poeta vuitcentista francès André Chénier (1762-1794), també poden tenir un punt de contacte amb el nostre poeta, a qui Mn. Lluís G. Pla, no dubta a anomenar “el *Chénier* català per la gràcia singular i les primors d'inspiració amb que construeix les seves *Èglogues*, que l'han fet personal i obirador en les nostres lletres”. Són mots dictats per l'amistat, certament.

Contràriament al que ha passat amb Mn. Xavier Carbó, de Cassà de la Selva, que ha estat recordat i homenatjat modernament,¹⁵ Mn. Feixas ha restat completament en l'oblit, per més que la publicació de la seva obra pòstuma va ser objecte de comentaris periodístics i crítics apreciables, com assenyala Mn. Geis (no hem pogut localitzar-los) de persones com ara Tomàs Garcés o

Manuel de Montoliu, entre d'altres. Mn. Joan Carreras i Pera, en un article sobre Xavier Carbó, donava notícia de com Chénier era una lectura habitual en aquells anys, així com altres autors francesos de diverses èpoques. En la seva correspondència amb Carles Riba, Carbó diu el 1913: "He llegit; he llegit bàrbarament literatura francesa. Els clàssics francesos amb llurs vigoroses estrofes m'han deixat eixarreït. / Ventura que en Chénier m'ha reblanit un xic amb ses reminiscències de Virgili..." De fet, ha estat Mn. Carreras que ha fet constar com estem mancats d'un estudi sobre aquests poetes i sobre el paper fonamental del Seminari diocesà de Girona d'aquests anys en la gestació d'un autèntic moviment literari.¹⁶

És entre els poemes de Mn. Feixas, doncs, que hi trobem, com ja hem avançat, aquesta "Ègloga de les nostres muntanyes", en què aquest "Virgili modern del nostre Pirineu", com el batejà Mn. Geis, obre un diàleg entre el pastor pirinenc que pujar a engegar ramats a l'alta muntanya i una fada o goja que ve de l'altra banda, de la Provença, en una al·legoria potser de les vinculacions ultrapirinenques de l'indret i de la nostra literatura antiga. No sabem que Mn. Feixas tingués cap relació especial amb Núria, tret que era un indret de pelegrinatge i d'excursió habitual ja en aquells anys. El seu company Xavier Carbó hi va el 1916 i en tenim documentada l'anada. Ara bé, una persona d'en Bas i d'Olot, de la Muntanya, podríem dir, té doblement un vincle, a més de l'excursionisme recent: el de la devoció i el de la tradició secular. D'altra banda, el nom de Núria apareix en una altra de les seves composicions.

Volem deixar constància d'aquesta composició, sense entrar ara en més detalls del seu contingut, entre els lectors d'aquestes pàgines ripollesos que ens acullen com a primer pas vers una atenció més profunda al personatge i a la seva obra. És probable que la seva lectura suggereixi altres comentaris

entre vosaltres que rebré amb molt de gust. Reprodueixo el text de l'ègloga en apèndix.

Apèndix

Ègloga de les nostres muntanyes

Del bon temps de l'amor ara en brolla la dolça tebior per les nostres muntanyes,
i és al blanc Pireneu on floreix tot l'encís eglogal de les goges i faunes,
i dels cims esquerpats en davalla l'encant d'aquells jorns de crepuscles suavisims,
i en les clotes ombroses la llum es rebolca,
i un perfum de cançons i esquellots asserena la pau dels solells i bosquíes.
Aquells prats de l'herbatge somniós que les vaques arranen,
i on tramunten ramades immenses d'anyells i cabrelles,
són l'ofrena immortal i olorosa dels déus, amadors de les coses boscanes,
i el miratge formós d'aquell cel e les grans serenors i del bosc sadollat de
[cantúries salvatges.

Cingle amunt, les fagedes s'enfilen
amb els trèmols ruixims de la llum que ha difós la crinera del sol esplendent
[d'eternal meravella.

Camí enllà dels estanys, es desmaia la clara visió d'un pastor que somnia
sots l'esguard de la bruna pastora, del riure que encanta les selves.
I un redós benaurat, l'ermitatge gentil de la Verge de Núria domina
les vessants pirinenques, que es baden com flors de les grans soledats de
[muntanya.

Aquell jorn, el pastor jovencell decantà la ramada
cap al lluny de les clotes, sonores els cants dels rierols que rediuen
el secret de les goges, deesses dels cims, regalats de bellors i cançons
[i harmonies.

I al captard, el pastò enyoradís, bell devora la font dels ensomnis
va trobar-hi una goja gentil.

Era blanca i formosa, com flor de nenúfar sospesa damunt de les aigües...
I parlà dolçament al pastor: —¿No t'encanta aquesta hora devota i callada,
que els records es desgranen suavíssims i clars al damunt de les ombres del

[vespre?

Que no cantes, com feies temps ha, les cançons, saboroses de l'agre de terra,
tant frescals, que ara em porten recança?

Les cimalles d'eix temple esplendent de Natura florida et confonen
i voldries l'encís bosquerol d'una tosca barraca ennegrida,
i copsar la dolçor d'una verge que el cor va robar-te...—

I el pastor, tot sorprès, vagament li contesta: —O la goja dels ulls lluminosos,
qui endevines els jocs de l'amor, i em destries la boira
que baixa dels torbs desglaçats de les fredes tempestes!—

—Jo voldria, pastor,—diu la goja— aclarí el teu enigma,
baldament tu vinguessis al lluny a recórrer les serres florides
i et fos llarga la via i, entorn, no et florissin les roses.—

—Ço que em dius, gentil goja, em fa obscura la teva paraula
car no sé quines aures et porten de terres llunyanes i ardentes
de les quals el perfum bosquerol m'embriaga...—

—O pastò enamorat! jo et diré la cançó de la meva naixença.

Jo vaig veure la llum d'un bell jorn estival a les gorgues triomfals i molsudes
de la vall de la Crau pedregosa, on retruny el bronzir de cigales,
rera enllà de les vostres muntanyes.

La Provença de l'or del migjorn és la terra de mes il·lusions,
on les vinyes del vi moscatell o de Bauma are es gonflen del nèctar dolcíssim
i les gerdes moreres bressolen els cants matinals dels vaillets i les mosses,
i els camins solellats són oberts a les altes clarors dels ensomnis.

Tinc encara la dolça visió perfumada
de Mireia, la flor provençal nadalina,

qui, al bon temps de la seva joventça, entreobria sos llavis encesos
i abastà aquella llum esclatant del cel blau i el perfum de les roses
i florí la cançó de l'amor dins les flautes de canya.

Só la goja darrera i per ço encara tresco els cimalls de les vostres carenes
i m'ajaço als herbeis reflorits i als estanys de les aigües tranquiles m'endinzo
dins la copa d'argent que degota en els clars fontinyols que murmuren,
i s'hi abeuren les vaques frisosas que arriben d'enllà de les tanques
i els ulls blaus de la mossa garrida s'emporten l'encís del meu somni feréstec.—
—Quin perfum —diu el jove pastor— que regala ta parla formosa!
Jo só fill d'eixa afrau verdejant on s'estimben les grans torrenteres i canten
[les merles.

Jo só fill d'eixa afrau pirinenca,
que és un símbol de raça que creix i té el gest eternal dels atletes,
i té boscos ombrívols de faigs i pi-avets i alzinars on les eures s'enrosquen,
i té prades jocundes d'herbei llecorós i frescal, que els ramats hi pasturen,
i pels blancs corriols, els rosers de pastor hi floreixen,
i cantúries d'ocells i murmuris de fonts harmonitzen les clotes.
Mai, però, no he sentit la gaubança i l'enyor d'estimar que ara sento
amb la teva conversa d'idil·li en la nostra troballa.—
—Gentilíssim pastor, só vingut d'aquells gorgs llunyedans, d'unes terres fecundes
que l'amor endolcia amb el riure argentí de la bruna Mireia,
i per ço, tota roja de sol i coberta de llirs, faig l'ofrena
primerenca i humil als pastors jovençans dels grans rasos d'aqueixes muntanyes.
I ara et prego que fugis dels camps amarats dels records venturosos,
i t'enfilis pels bells caminals, on l'amor tant gentil i pagesa t'espera
temerosa com tortra del bosc que sospira,
i envejada com fruita el camp que el sol daura.
Ara, adéu! O pastô enamorat dels crepuscles de foc i del bell despertar de
[les selves!

I la goja emmudí, i el pastor fità els ulls al cel blau, salmejant-hi:
—O la nostra Madona de Núria, regina d'aqueixes muntanyes,
amb la destra lilial beneïu les planúries jaçades al llarg de les costes cobertes
[de flonjes boirines,
i cada any, quan el maig ja retorna, i la neu dels cimalls sigui fosa,

tornaré a tramuntà el Pireneu i veuré els grans ramats per les prades,
 i les fonts rajaran novament, i el perfum de les roses de bosc farà dolça
 la cançó nounascuda en el cor de fagedes immenses,
 i aquell plàcid camí dels estanys menarà les ramades a jaça,
 i la llum vesperal s'haurà fos en desmai de rojors i boirines i encants d'or
 [i porpra.

I el pastò enyoradís davallà amb les ramades,
 i al ressò de l'alegre esquelleig i els cants tardorals s'extremiren les clotes,
 i el retorn els pastors s'emportà tot l'encís i el perfum de les nostres muntanyes...

JOAN M. FEIXAS i TORRÓ

Premiada als Jocs Florals de Girona el 1916, impresa a *Gemmes* (1918), i reimpressa amb correccions a *Èglogues i altres poemes* (1926), edició de la qual la reproduïm.

Bibliografia

- Aragó i Masó, Narcís-Jordi "Bandera de la Congregació Mariana del Seminari de Girona", *Germinabit. L'expressió religiosa en llengua catalana el segle XX. Girona 2003* (Barcelona, 2003) (catàleg de l'exposició), p. 81; i *Separata* al catàleg de l'exposició, p. 39.
- Carreras i Pera, Joan, "Xavier Carbó i Maymí i Carles Riba i Bracons, o la frustrada escola literària del Seminari de Girona", *Punt-diari*, 14 d'octubre de 1982 (reimprès en J. Carreras, *Cròniques humanes de cada dia*, Girona: Punt Diari/Ed. Kapel-Diamant, 1982, 327 p.; i també a *Llumiguia*, núm. 500 (octubre 1993), p. xxxii-xxxiii.)
- Casacuberta, Margarida, i Rius, Lluís "Joaquim Ruyra: entorn de l'albirisme", *Els Marges*, 37, 75-81.
- *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*. Olot: Editora de Batet, 1988.
- Cervera i Berta, Josep M. *El calze i la lira. Antologia de poetes sacerdots gironins (1847-1986)*. Girona: Seminari Diocesà de Girona, 1987.

- *Un eclesiàstic modèlic. Biografia de Mossèn Josep Comerma i Vilanova*. Girona: Mitjans de Comunicació Social del Bisbat de Girona, 1990. 60 p.
- DDAA, *Dominus vobiscum. Història i vida del Seminari de Girona (del 1563 al 2003)*. Girona: JJ Comunicació / Grup d'Exalumnes del Seminari de Girona, 2003. 281 p.
- Feixas i Torró, Joan M. *Gemmes. Poesies juvenils*. Olot: Imp. Ramon Bonet, 1918.
- *Els gloriosos màrtirs de Celrà Sant Sixt i Sant Hou*, Girona: Editorial Gerundenses, 1922.
- *Èglogues i altres poemes*. Sant Feliu de Guíxols: Estampa Viader, 1926. xvi + 204 p.
- Figueras i Capdevila, Narcís, "Ruyra i el classicisme", *I Simposi Joaquim Ruyra (Blanes, 29, 30 i 31 de maig del 2003)* (en premsa).
- Fumanal, Miquel Àngel, i Cabana, Óscar. *Olòtia. Vuit segles de poesia a la Garrotxa*. Pròleg: Joan Triadú. Olot: Fundació Pere Simon (Col. Font Moixina, 21), 2000.
- Geis i Parragueras, Camil, "Mosén Juan M.ª Feixas", *Revista de Gerona*, 13 (1960), p. 71-72.
- *Els que he trobat pel camí*. Sabadell: AUSA, 1986, p. 169-170 ("Mossèn Joan M. Feixas").
- Marquès i Planagumà, Josep M., "La diòcesi de Girona i la cultura, al segle XX. Fets i qüestions". *Germinabit. L'expressió religiosa en llengua catalana el segle XX. Girona 2003* (Barcelona, 2003) (catàleg de l'exposició), p. 25-58.
- Pla i Cargol Lluís G., *Garba. Antologia de les lletres catalanes recollida i adornada amb notes i comentaris per...* Girona: Dalmáu Carles, 1915, 279 p.
- *Garba. Antologia de les lletres catalanes recollida i adornada amb notes i comentaris per Lluís G. Pla per a les escoles catalanes. Nova edició, notablement millorada*. Girona: Dalmáu Carles, Pla, 1923, 264 p.
- *Novena al benaurat Salvador d'Horta, nadiu de Santa Coloma de Farners seguida d'uns goigs novells*. Girona, 1928.
- Ruyra, Joaquim, "Ave, Maria puríssima". Pròleg a J. M. Feixas, *Èglogues i altres poemes* (1926), p. XI-XVI.

Vila, Pep, "Polèmiques sobre la llengua, els símbols i la política catalana a la Girona de la Restauració", en DDAA, *El catalanisme conservador*. Girona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials (Quaderns del Cercle, 12), 1996, p. 175-205.

Notes

1. Hom troba informació biogràfica i reproducció de poemes d'aquests sacerdots poetes en l'obra de Mn. Josep M. Cervera i Berta, *El calze i la lira. Antologia de poetes sacerdots gironins (1847-1986)* (Girona, 1987).
2. Joaquim Ruyra, "Ave, Maria puríssima". Pròleg a Joan M. Feixas, *Èglogues i altres poemes*, Sant Feliu de Guíxols, 1926, pp. XI-XVI.
3. Cervera, *El calze...*, p. 109; i Fumana-Cabana, *Olòtia...*, p. 148.
4. Ruyra, "Ave, Maria puríssima", p. XII.
5. Garba. *Antologia de les lletres catalanes*. Girona, 1923, p. 15.
6. Ruyra, "Ave, Maria puríssima", p. XIV. Ens hi hem referit en Narcís Figueras i Capdevila, "Ruyra i el classicisme", *I Simposi Joaquim Ruyra (Blanes, 29, 30 i 31 de maig del 2003)* (en premsa).
7. Joan M. Feixas i Torró, *Gemmes. Poesies juvenils*. Olot, 1918.
8. Mn. Agustí Burgas fou l'autor del *Cantoral litúrgic de Santa Maria del Collell* (1918) i de la peça teatral *INRI. Misteri de la Passió en quatre jornades* (Figueres, 1935), així com desvetllà el periodisme catòlic a Figueres (*Vida parroquial*, 1928-1974). Vegeu Josep M. Marquès, "La diòcesi de Girona i la cultura, al segle XX. Fets i qüestions", dins *Germinabit. L'expressió religiosa en llengua catalana el segle XX*. Girona, 2003, p. 49. Mn. Lluís G. Pla i Cargol fou autor de diverses llibres de creació en prosa i vers, traduccions i l'antologia *Garba*, entre les quals destaca per la seva similitud de finor noucentista amb la que comentem la *Novena al benaurat Salvador d'Horta, nadiu de Santa Coloma de Farners seguida d'uns goigs novells* (Girona, 1928).
9. S'hi refereix Mn. Cervera (*El calze...*, p. 123) en recordar com el Dr. Damià Estela li demanava de tocar-la cada estiu al monestir de Solius on passava un dies perquè –li deia– "em rejoveneix l'esperit". La música amb què es canta és de Mn. Joan M. Roquet.
10. Mn. Camil Geis, "Mn. Joan M. Feixas", *Els qui he trobat pel camí* (1986), p. 169.
11. Narcís-Jordi Aragó i Masó, "Bandera de la Congregació Mariana del Seminari de Girona", dins *Germinabit. L'expressió...*, p. 81. *Separata* al catàleg de l'exposició, p. 39.
12. *Els gloriosos màrtirs de Celrà Sant Sixt i Sant Hou*, Girona, Editorial Gerundenses, 1922.
13. Mn. J. M. Cervera, *Un eclesiàstic model·lic. Biografia de Mossèn Josep Comerma i Vilanova*. Girona, Mitjans de Comunicació Social del Bisbat de Girona, 1990. 60 p.; il.
14. *Garba*, pp. 208-210. Sobre Mn. Pou i el seu catalanisme podeu consultar Pep Vila, "Polèmiques sobre la llengua, els símbols i la política catalana a la Girona de la Restauració", dins DDAA, *El catalanisme conservador*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials (Quaderns del Cercle, 12), 1996, pp. 175-205.

15. La revista cassanenca *Llumiguia* li dedicà un dossier en el seu número 500 (octubre 1993), amb diversos articles d'interès per conèixer i ubicar el personatge en el seu temps i rescatar materials i opinions. Això mateix caldria fer amb Mn. Feixas.
16. J. Carreras i Pera, "Xavier Carbó i Maymí i Carles Riba i Bracons, o la frustrada escola literària del Seminari de Girona", *Punt Diari*, 14 d'octubre de 1982 (reimprès en J. Carreras, *Cròniques humanes de cada dia*. Girona, Punt Diari/Ed. Kapel-Diamant, 1982, 327 p.; i també a *Llumiguia*, núm. 500 (octubre 1993), pp. xxxii-xxxiii.). Hom pot consultar per alguns aspectes de la vida i l'activitat del Seminari el recent llibre col·lectiu *Dominus vobiscum. Història i vida del Seminari de Girona (del 1563 al 2003)*. Girona, JJ Comunicació / Grup d'Exalumnes del Seminari de Girona, 2003. 281 p.

